

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Ε΄ ΤΕΥΧΟΣ 84^ο ΙΟΥΛΙΟΣ 2026

Το Ξηροκάμπι
Περίοδος Α' 1966-1977

Η ΦΑΡΙΣ
Περίοδος Β' 1979-1981
Περίοδος Γ' 1992-2001
Περίοδος Δ' 2002-2024
Περίοδος Ε' 2025-

ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΦΑΡΙΔΟΣ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ «ΕΡΑΣΙΝΟΣ Α.ΜΗ.Κ.Ε.». ΕΔΡΑ: ΞΗΡΟΚΑΜΠΙ, Α.Φ.Μ: 996871802, Δ.Ο.Υ: ΣΠΑΡΤΗΣ

Συντακτική επιτροπή: Θεοφάνης Γ. Καλκάνης, Δημήτριος Θ. Κατσουνάκος, Ηλίας Π. Κομνηνός, Γεώργιος Ι. Κονίδης
Επιμελητής έκδοσης: Δημήτριος Θ. Κατσουνάκος, Συνακουσών 101, Αθήνα, τηλ. 6944 791 813

Ταμίας: Μαρία Γ. Καράμπελα, e-mail: karabmar@yahoo.gr

Όλα τα τεύχη/φύλλα έχουν αναρτηθεί ψηφιοποιημένα στον διαδικτυακό τόπο: <http://efaris.gr>

Τα άρθρα προς δημοσίευση να αποστέλλονται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: dhkats@gmail.com

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ

ΤΡΑΠΕΖΑ: ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΚΑΤΟΧΟΣ: ΑΣΤΙΚΗ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΞΗΡΟΚΑΜΠΙΟΥ ΔΗΜΟΥ
ΣΠΑΡΤΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ «ΕΡΑΣΙΝΟΣ Α.ΜΗ.Κ.Ε.»

IBAN: GR26 0172 1470 0051 4711 1640 831

SWIFT-BIC: PIRBGRAA (για κατοίκους εξωτερικού)

Περιεχόμενα:

Έκ της Φάριδος, Η «εκτέλεση» πριν από τη «συζήτηση» για το τέλος ενός τοπόσημου	3
Κωνσταντίνου Γ. Σακελλαριάδη, Ξηροκάμπι ... Αύγουστος 1954	4
Παναγιώτη Δ. Χριστοφιλάκου, Θεατρική ομάδα στα Ανώγεια	9
Άννας Ιππιώτου - Μαστακούρη, Εις μνήμην του περιπτέρου του χωριού μας	10
Μαρίας Γ. Καράμπελα, Ας είναι στ' άγια η ψυχή του	11
Τάνιας / Παναγιώτας Γ. Καλκάνη, Όταν «αδειάζουμε» τα πατρογονικά μας σπίτια	12
Παναγιώτη Δ. Χριστοφιλάκου, Οι τελευταίοι φουστανελάδες των Ανωγείων	14
Anton Hartst. Το περίπτερο του Ξηροκαμπίου: Η καρδιά του χωριού.....	16
Μαρίας Δ. Γιατράκου, Φτιάχνοντας λαλαγγίδες στην Άρνα τη δεκαετία του '60	17
Κυριάκου Μ. Κωτσάκη, Η βρώση της «Ακρόπολης του Αγιο-Βασίλη»	17
Άνωνύμου, Τό Ξηροκάμπι στο αυτόματο δίκτυο	17
Έκ της Φάριδος, Τα φράγματα επιβράδυνσης / εμπλουτισμού των υπόγειων υδάτων επαναπροτείνονται (και) για την περιοχή μας	18
Δημητρίου Θ. Κατσουνάκου, Φαρίτικη βιβλιογραφία (2)	20
Συνδρομές	21
Παναγιώτη Γ. Λαμπρινού, Ο καιρός στα χωριά μας	22
Έκ της Φάριδος, Ψάχνοντας στο αρχείο του περιοδικού	23
Στρατήγως Σαχλά, Παράδοση περί της κτίσεως της μονής της Παναγιάς της Καταφυγιώτισσας	23
Κωνσταντίνας Ν. Μανωλάκου, Ο πετρωμένος λύκος	23
Παναγιώτη Βλογιαννίτη, Το Αλογοπάτι	24
Μαρίας Ηλιοπούλου, Η Βασιλόβρυση	24
Δήμητρας Κουντούρη, Η περιοχή του Αγιο-Βασίλη και η Βασιλόβρυση	25
Κάλλιας Κυριακάκου, Ο Άλμπανος	25
Πηνελόπης Δογαντζή, Η Τρουλοκκλησιά.....	26
Η. Γ. Α., Α. Ν. Μ., Δ. Γ. Α., Π. Σ. Κ., Δ. Θ. Κ., Της Φάριδος, Αγοραίου, Της αγοράς	27
Βιβής Ξ. Κωτσιοτοπούλου, Τα νέα μας	30

Εξώφυλλο: Το θέατρο του Ξηροκαμπίου. Στο βάθος το Γυμνάσιο του χωριού
(φωτ. Ιωάννη Γ. Παρηγόρη)

Έκ της Φάριδος

Η «εκτέλεση» πριν από τη «συζήτηση» για το τέλος ενός τοπόσημου

Η εφημερίδα μας, στο τεύχος 82 (2025) στη σελίδα 19, είχε επισημάνει ανησυχίες για την τύχη του περιπτέρου της πλατείας του Ξηροκαμπίου (μετά το κλείσιμό του τον τελευταίο καιρό), αλλά και τον μαρασμό των πλατάνων της (λόγω του μη συστηματικού ποτίσμά τους).

Στο σημείωμά της αυτό τόσο το περίπτερο όσο και τα πλατάνια είχαν χαρακτηριστεί «τοπόσημα» της πλατείας και του χωριού γιατί είχαν όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά για να θεωρούνται τέτοια σύμφωνα με ό,τι συνηθίζεται παντού στον κόσμο: αναγνωρισιμότητα και γενική αποδοχή / ταυτοποίηση ενός ονόματος ως σήματος μιας περιοχής ή τόπου.

Η πλατεία του Ξηροκαμπίου το 1966, με μόνο ένα πλατάνι τότε, αλλά με το περίπτερο να υπάρχει και να λειτουργεί ...

Πράγματι, για χρόνια –μέχρι και σήμερα– το περίπτερο και τα πλατάνια (που μεγάλωσαν εν τω μεταξύ) σήμαιναν –και σημαίνουν– για τους περισσότερους από εμάς: σημείο συνάντησης και κουβέντας, με καφέ και ουζάκι ή γλυκό του κουταλιού (και –τώρα– πίτσα), αλλά και σημείο διακίνησης των τοπικών νέων και κάθε πληροφορίας της αγοράς και του χωριού.

Αυτοί όλοι ανέμεναν ή ήλπιζαν να υπάρξει μία συζήτηση για την τύχη, έστω, του περιπτέρου πριν από τις όποιες αποφάσεις Όμως, το περίπτερο «εκτελέστηκε» ήδη (!)

Κωνσταντίνου Γ. Σακελλαριάδη
Ξηροκάμπι ... Αύγουστος 1954

Ήταν εκείνα τα δύσκολα μεταπολεμικά χρόνια στην καθημαγμένη Αθήνα στις αρχές και τα μέσα της δεκαετίας του 1950. Από τον πατέρα μου δεν χόρταινα να ακούω τις περιγραφές του για το χωριό του. Το Ξηροκάμπι. Έβλεπα στα μάτια του τις αναμνήσεις της παιδικής και εφηβικής του ζωής και σαν ηχώ κελάριζαν στα αυτιά μου οι διηγήσεις του για τους “Πενταυλούς” των Αυγουστιάτικων διακοπών της οικογένειάς του με τη μητέρα, τον πατέρα και τα αδέρφια του, για την Κουμουστά, τη Γόλα, τη Ζερμπίτσα, το σχολειό και τους χαρταετούς που έφτιαχνε κι άκουγα... άκουγα... και θαύμαζα... και το μυαλό μου ταξίδευε και η καρδιά μου σκιρτούσε προσπαθώντας να καταλάβει πού ήταν αυτό το όνειρο. Γιατί για μένα το νήπιο της Αθήνας, που χάζευε τα τρόλεϊ, τα λεωφορεία και τα ταξί, τους τροχονόμους στα άσπρα – μπλε “βάθρα” τους, στις χωρίς φανάρια λεωφόρους πηγαίνοντας με την μητέρα μου στην αδελφή της και τα ξαδέλφια μου στην Κυψέλη, το Ξηροκάμπι ήταν πια ένας τόπος μυθικός και μαγικός τόπος προορισμού που ονειρευόμουν να βρεθώ ...

Τελικά φαίνεται πως, όταν ποθείς πολύ και βαθιά κάτι ..., γίνεται. Έτσι, στην αρχή του Αυγούστου του 1954, με τη συνοδεία και προστασία της εξαδέλφης μου Λίλιας Αγγελάκου, ξεκινήσαμε με το τραίνο από την Αθήνα για την Τρίπολη, όπου θα μας περίμενε ο αδελφός του πατέρα μου ο Λάμπρος, που ήταν τότε Πρωτοδίκης εκεί. Μια ατέλειωτη διαδρομή με το τραίνο κι ένα βαλιτσάκι από Κακιά Σκάλα, Κόρινθο, Άργος, Μύλους, Αχλαδόκαμπο, Τρίπολη. Από εκεί πήραμε το λεωφορείο... Μανθureά, Αλεποχώρι, Χρήσταινα, Βουτιάνοι, Γέφυρα Ευρώτα, Σπάρτη. Μια συνολικά μυθική διαδρομή, με αμέτρητες στάσεις που το τέλος της έφτανε στο όνειρό μου: Ξηροκάμπι.

Το πρώτο δεκαήμερο εκείνου του Αυγούστου δύο γεγονότα, έβαλαν για πάντα τη σφραγίδα τους... Ο παππούς μου ο Κωστής έφυγε από τη ζωή και η μητέρα μου λίγες μέρες αργότερα, στην Αθήνα έφερε στον κόσμο την αδελφή μου ...

Το μεγαλείο της ανθρώπινης ύπαρξης της αρχής και του τέλους, του τέλους και της αρχής με σφιχτό και άλυτο κόμπο, δεν ήταν τυχαίο πως η μοίρα ήθελε και τα δύο αυτά γεγονότα να συνδεθούν με εμένα, εκεί στη σκιά του Ταύγετου, στον τόπο που λάτρευε ο πατέρας μου ...

Μπροστά στη δυτική πλευρά της πλατείας του χωριού, στη γωνία του δρόμου προς το ελληνιστικό γεφύρι, στον πρώτο όροφο ήταν το σπίτι (πρόσφατα ανακαινίσθηκε και έγινε ξενώνας), όπου θα μας φιλοξενούσε η αδελφή του πατέρα μου, η Τασία, με τον άνδρα της, τον Γιώργο Αγγελάκο, τον συμβολαιογράφο, και τις κόρες τους, τη Λίλια και τη Νέλλη. Κάτω από το σπίτι στον δρόμο έτρεχε με ορμή στο αυλάκι το παγωμένο νερό του Ταύγετου, που κρυβόταν κάτω από την πλατεία και στη συνέχεια φρόντιζε να δροσίξει την ξηροκαμπίτικη γη και να ποτίζει

τα χωράφια. Ο αδιάκοπα χαρούμενος γαργαριστός ήχος του νερού, που βιαζόταν να προλάβει τη δύση και την ανατολή κάθε μέρα και νύχτα, ήταν η καλημέρα και η καληνύχτα μου, η συντροφιά κι ο φίλος μου.

Εκείνο το καλοκαίρι, προσπαθούσα να επιβεβαιώσω όλα εκείνα που μου είχε περιγράψει ο πατέρας μου για τον αγαπημένο του τόπο. Οι ξαδέλφες μου με πήγαν μέχρι το γεφύρι, κατέβηκα στο ποτάμι και κάτω από τις πέτρες του, σε λιμνούλες από καλοκαιρινά νερά, βρήκαμε δύο καβούρια! Τα έβαλα σε ένα άδειο κουτί από γάλα, το γέμισα νερό και τα έφερα στο σπίτι. Το ίδιο απόγευμα τα άφησα στο αυλάκι με το τρεχούμενο νερό. Κρύφθηκαν σε μια τρύπα ... δεν ξαναβγήκαν, τα είχα χαμένα ...

Στο σούρουπο οι ξαδέλφες μου συχνά με έπαιρναν και πηγαίναμε στο σπίτι της θείας Ευγενούλας Σακελλαριάδη στον δρόμο προς τα Καμίνια στα Λιακαίικα. Στον δρόμο μας, νοτιοδυτικά της πλατείας, ήταν το βιβλιοπωλείο του Κλεομένη του Κοκκορού¹, που με φίλευε με ροζ καραμελίτσες με ζάχαρη. Δεν θα ξεχάσω, στον μεγάλο κήπο του σπιτιού της θείας Ευγενούλας με τις πορτοκαλιές που στη φαντοσία μου γινόταν δάσος, ήταν ένα πηγάδι με μαγγάνι και ένα καφέ άλογο που γύριζε γύρω – γύρω κι ανέβαζε τάσια με νερό ... Γύρω μας πέταγαν νυχτερίδες και πιο πέρα δήλωνε την παρουσία του κι ο γκιώνης.

Τα πρωινά στην πλατεία καθόμουν κάτω από την σκιά του πλάτανου, με τον θείο Γιώργο, που μου παράγγελλε βανίλια σε κουτάλι μέσα σε ένα ποτήρι με κρύο νερό, “το υποβρύχιο” και νόμιζα ότι έτρωγα το πιο όμορφο γλυκό του κόσμου.

Δίπλα στο σπίτι στην πλατεία ήταν και μια ταβέρνα του κρεοπώλη του Στράτη του Παπαδημητρίου. Τα βραδάκια -συνήθως σαββατοκύριακα- έρχονταν από το διπλανό στο χωριό στρατόπεδο οι φαντάροι για να “ξεδιψάσουν” με κάνα κατρούτσο κρασί και μεζέδες, κι, όταν έρχονταν στο κέφι, τραγουδούσαν και χόρευαν: “-Είμαι άντρας και το κέφι μου θα κάνω!” και δώσ’ του πήδαγαν ψηλά και έπεφταν στο πάτωμα και γέλαγαν και φώναζαν και αναρωτιόμουν που το έβρισκαν τόσο κέφι και χαρά!...

Κι όταν το βράδυ πήγαινα για ύπνο έκανα ώρες να κοιμηθώ γιατί “πέρναγαν” μπροστά μου όλα όσα είχα δει όλη μέρα και προσπαθούσα να τα ξαναζήσω ξανά και ξανά...

Κάθε μέρα ήταν καλύτερη από την προηγούμενη, καθώς ξεπόρτιζα κι έψαχνα να δω τι υπάρχει γύρω στο χωριό... Αριστερά από την Αγία Τριάδα, όπως περπατούσα ένα πρωί από την πλατεία, η περιέργειά μου με έφερε μπροστά σε ένα κτίσμα που δεν έμοιαζε με σπίτι. Μπήκα μέσα και είδα τεράστιες πέτρες στρογγυλές - μυλόπετρες - και γύρω έντονη η μυρωδιά του λαδιού, δεν ήξερα τι ήταν, χάζευα με γουρλωμένα μάτια και νόμιζα πως κανείς στην Αθήνα δεν θα μπορούσε να καταλάβει τι έβλεπα... ήταν ελαιοτριβείο... οι ξαδέλφες μου μού το εξήγησαν.

¹ Στο κτίριο αυτό στεγάστηκε αρκετά χρόνια αργότερα το φωτογραφείο του Μίμη Σ. Κουμουτσίδα.

Εκείνο όμως που με έκανε να τα χάσω τελείως ήταν όταν ένα πρωί, κατεβαίνοντας από το σπίτι, βλέπω μπροστά μου από την πλατεία στον δρόμο προς την Αγία Τριάδα και δίπλα πιο πέρα πλήθος κόσμου! Στα μάτια μου φάνηκε πως όλη η Σπάρτη ήταν εκεί, ζώα, αγελάδες, πρόβατα, κοτόπουλα, πάγκοι με πραμάτειες, φρούτα, λαχανικά, φωνές, αγρότες, κτηνοτρόφοι που διαλαλούσαν την πραμάτεια τους ... ήταν “το παζάρι” μού είπαν τα ξαδέλφια μου. Αυτό γινόταν κάθε Παρασκευή και μάζευε τους κατοίκους από τα γύρω χωριά ...

Ποια λεωφορεία, ποια τρόλεϋ, ποια ταξί, ποιοι τροχονόμοι; Ένα πολύβουο πλήθος με τα ζώα του γύρω μου κι εγώ να κρατώ σφιχτά το χέρι του περίπου δεκαπεντάχρονου τότε ξαδέλφου μου, του Κώστα του γιου της αδελφής του πατέρα μου της Κατίνας, ενώ προσπαθούσε να μου εξηγήσει γιατί δεν έπρεπε να φοβάμαι τα ζώα που πρώτη φορά κυριολεκτικά έβλεπα από κοντά στη ζωή μου. Και σήμερα που τα αναλογίζομαι, σκέφτομαι πως και τι δεν θα έδινα να ξαναζήσω αυτές τις στιγμές ...

Ένα δειλινό πλατσούριζα με το νερό στο αυλάκι λίγο πριν από την πλατεία μαζί με άλλα παιδιά, διασκεδάζοντας με ένα αυτοσχέδιο παιχνίδι που μου είχε περιγράψει ο πατέρας μου και που κι ο ίδιος μικρός έκανε. Είχα πάρει ένα πράσινο πορτοκάλι, το είχα τρυπήσει με δύο ξυλάκια παγωτού και το είχα κάνει “μύλο”, που το κινούσε το νερό με την ορμή του, όπως κυλούσε πέφτοντας πάνω στα ξυλάκια. Ξαφνικά γλιστρώ και πέφτω μέσα στο αυλάκι. Το ορμητικό νερό με παρέσυρε και με πήγαινε με δύναμη κάτω από την πλατεία, κατάπινα νερό, ένοιωσα ότι πνιγόμουν, τότε πετάχτηκε από την πλατεία ένα παλικάρι, που απολάμβανε μαζί με την παρέα του τη δροσιά του πλάτανου, και πρόλαβε, λίγο πριν παρασυρθώ κάτω από την πλατεία, με άρπαξε από το πόδι και με σήκωσε σαν τ’ αρνί στο τσιγκέλι ... Του χρωστώ τη ζωή μου. Μετά έμαθα πως λεγόταν Ζώης Πήλιας. Τρόμαξα πολύ! Ήρθαν οι ξαδέλφες μου η Λίλια και η Νέλλη, με ανέβασαν επάνω στο σπίτι. Η θεία μου η Τασία με τύλιξε με μία κουβέρτα, εγώ έτρεμα σαν το ψάρι ... είχα παγώσει. Μέσα μου όμως κρυφογέλαγα γιατί τους είχα τρομάξει όλους ... και τον εαυτό μου επίσης.

Κάποιο ζεστό απόγευμα, άκουσα τις ξαδέλφες μου Λίλια και Νέλλη και τον Κώστα, να κουβεντιάζουν ότι θα πάνε τα ξημερώματα εκδρομή στην Κουμουστά. Τρελάθηκα από τη χαρά μου! Ήρθε η ώρα λοιπόν σκέφτηκα να δω και την Κουμουστά που λάτρευε ο πατέρας μου! Θα πήγαινα, και, όταν θα επέστρεφα τον Σεπτέμβρη στην Αθήνα, θα του περιέγραφα ότι θα είχα δει ... Κοιμήθηκα με το όνειρο.

Το πρωί ξύπνησα κι έτρεξα στα δωμάτια των ξαδελφών μου. Ωιμέ! Έλειπαν! Πήγα στη θεία την Τασία, ρώτησα πού ήταν. Έφυγαν, μου είπε. Τα έχασα! Έβαλα τα κλάματα. Είσαι μικρός, “Κωστάκη”, μου είπε η θεία μου. Δεν είναι για σένα ο δρόμος αυτός. Δεν την πίστεψα... Μόνον όταν, μεγάλος πια, χρόνια αργότερα έκανα τη διαδρομή από τη δεξαμενή προς την Κουμουστά στο φαράγγι του Ανακώλου κατάλαβα... αλλά το παιδικό μου όνειρο είχε χαθεί ...

Και ήρθε ο Σεπτέμβρης και γυρίσαμε στην Αθήνα. Πρωτοπήγα τότε σε ιδιωτικό νηπιαγωγείο στον Νέο Κόσμο πίσω από το εργοστάσιο του “ΦΙΞ”. Κι ένα πρωί, όπως περίμενα στη γωνία του σπιτιού το σχολικό, σκεφτόμουν το Ξηροκάμπι κι άρχισα να χορεύω σαν τους φαντάρους σιγοψιθυρίζοντας “-Είμαι άντρας και το κέφι μου θα κάνω!” κι ένας διαβάτης, αντικρίζοντάς με, γέλασε για το μιά σταλιά παιδί που ήθελε να κάνει το κέφι του και με προσγείωσε απότομα: “-Άντε ρε, που είσαι κιόλας άντρας εσύ!”. Ξαφνιασμένος τον κοίταξα: “Τι ξέρεις εσύ από το Ξηροκάμπι;” αναλογίστηκα κι ανέβηκα στο σχολικό που ήδη είχε φτάσει ... κι ονειρεύτηκα το επόμενο “ξηροκαμπίτικο” καλοκαίρι μου...

Αθήνα, Ιούνιος 2026

Οι φωτογραφίες είναι από την επόμενη επίσκεψή μου στο Ξηροκάμπι το καλοκαίρι του 1955.

Στο παζάρι στο Ξηροκάμπι (ο υποφαινόμενος Κωστής Γ. Σακελλαριάδης, και ο ξάδελφός μου από τη μεγάλη αδελφή του πατέρα μου, Κατίνα, Κώστας Δ. Βολτής)

Στην αρχή του δρόμου προς την Κουμουστά (Κωστής Γ. Σακελλαριάδης, ο πατέρας μου Γιώργος Κ. Σακελλαριάδης, οι ξαδέλφες μου από την αδελφή του πατέρα μου Τασία, Νέλλη και Λίλια Γ. Αγγελάκου και ο ξάδελφός μου Κώστας Δ. Βολτής)

Κάτω από το Ελληνικό Γεφύρι (Κωστής Γ. Σακελλαριάδης, ο αδελφός του πατέρα μου Λάμπρος Κ. Σακελλαριάδης, οι ξαδέλφες μου Νέλλη και Λίλια Γ. Αγγελάκου και ο ξάδελφός μου Κώστας Δ. Βολτής)

Παναγιώτη Δ. Χριστοφιλάκου Θεατρική ομάδα στα Ανώγεια

Στα προπολεμικά Ανώγεια οι νέοι του χωριού μας έβρισκαν τρόπους να περνούν ευχάριστα και δημιουργικά τον χρόνο τους. Μία ιδιαίτερη δράση υπήρξε η δημιουργία ερασιτεχνικής θεατρικής ομάδας.

Μία παρέα νέων δημιούργησε μία μικρή θεατρική ομάδα και ανέβαζε παραστάσεις τα καλοκαίρια στο χωριό. Δεν είχαν γνώσεις της δραματικής τέχνης, μόνο το μεράκι και την όρεξη να περάσουν όμορφα παρέα, προσφέροντας απλόχερα γέλιο στους Ανωγειάτες. Ξεκίνησαν οι Λαμπράκος Ιωάννης, Κούμαρης Δημήτρης, Παναγάκος Γεώργιος, Λαμπράκος Σταύρος, Κοτταράς Γεώργιος και Χριστοφιλάκος Χαρίλαος, ενώ συμμετείχαν ολοένα και περισσότεροι. Τα θεατρικά συνοδεύονταν πάντα από τραγούδια. Οι παραστάσεις λάμβαναν χώρα αρχικά στη δυτική πλευρά του προαυλίου του Αγιώργη, όπου είχαν κατασκευάσει μια μικρή ξύλινη σκηνή με ζωγραφιστό φόντο πάνω σε μουσαμά. Η ομάδα περιελάμβανε μόνο άνδρες, οι οποίοι υποδύονταν και γυναικείους ρόλους, μακιγιάροντας το πρόσωπό τους και φορώντας γυναικεία φορέματα.

Για τα θεατρικά οι παλαιότεροι δεν ενθουμούνται το είδος και το περιεχόμενό τους, αλλά από την παρακάτω φωτογραφία μπορούμε να αντλήσουμε ορισμένες πληροφορίες, βλέποντας να φορούν τις φουστανέλες και τα κοντογούνια. Πιθανότατα πολλά θεατρικά θα μπορούσαν να έχουν θέμα την Ελληνική Επανάσταση ή να αντλούν έμπνευση από την καθημερινή ζωή των παλαιότερων χρόνων.

Δίπλα από τη σκηνή κάθονταν οι μουσικοί, ο Ηλίας Τζαννέτος με το κλαρίνο, ο Θεόδωρος Διακουμάκος με το βιολί, ο Γιάννης ο Γρίτης με το λαούτο και ο Γεώργιος Λαμπράκος με το τούμπανο, οι οποίοι τραγουδούσαν σκοπούς και έπαιζαν μελωδίες συνοδεύοντας τα θεατρικά. Μπροστά από τη σκηνή απλώνονταν οι καρέκλες για τους θεατές, με την είσοδο να είναι ελεύθερη. Αργότερα οι παραστάσεις γίνονταν και στην οικία Ξέππαπα δίπλα από την εκκλησία, στην ευρύχωρη σάλα της οικίας. Το μόνο προαπαιτούμενο ήταν η καλή διάθεση και περισσευούμενο γέλιο. Το προαύλιο της εκκλησίας περιβαλλόταν τότε από πολλά πεύκα δημιουργώντας μία ευχάριστη και δροσερή ατμόσφαιρα. Έτσι τα καλοκαιρινά βράδια στα Ανώγεια είχαν άρωμα θεατρικό με τους νέους να προσφέρουν χαρά, έως ότου ο πόλεμος να ρίξει την αυλαία στη θεατρική σκηνή των Ανωγείων.

Αναμνηστική φωτογραφία της ομάδας.

*Από τα αριστερά προς τα δεξιά οι: Λαμπράκος Ιωάννης,
Κούμαρης Δημήτρης, Παναγάκος Γεώργιος, Λαμπράκος Σταύρος,
Κοτταράς Γεώργιος, Χριστοφιλάκος Χαρίλαος.*

Η φωτογραφία προέρχεται από το φωτογραφικό αρχείο του μπαρμπα-Σταύρου Κοτταρά, ο οποίος μου την έκανε γνωστή. Το παρόν άρθρο αφιερώνεται στη μνήμη του, καθώς «έφυγε» πρόσφατα από κοντά μας στον μακρινό Καναδά.

Άννας Ιππιώτου - Μαστακούρη
Εις μνήμην του περιπτέρου του χωριού μας

Η όμορφη πλατεία του Ξηροκαμπίου, αυτή η μεγάλη αλάνα η πλακόστρωτη, αυτή με τα μεγάλα πλατάνια και τα νεοφύτευτα, αυτή με τα μαγαζιά της γύρω γύρω, τα καφεενδάκια, τις πιτσαρίες και ζαχαροπλαστεία, αυτή, που από το στιφάδο της κυρα-Ευαγγελίας και του μπαρμπα-Στράτη μοσχοβολούσε κάθε πρωί από το μαγέΡΙκο τους, αυτή που ακουγόταν σε ολάκερη η βραχνή φωνή και το γέλιο του μπαρμπα-Χρήστου του Καραμπούλα, αυτή η ίδια είναι με τα τόσα και τόσα καθίσματα, τραπεζάκια, τέντες και τις νερατζιές να μοσχοβολούν. Στην νότια ακρινή του γωνιά δεσπόζει το περίπτερο του χωριού. Στα δικά μου τα μάτια μεγαλοπρεπές μαγαζάκι που θα βρεις εκεί ό,τι ζητήσεις.

- Μπαρμπα-Βασίλη, πέντε τσιγάρα του πατέρα μου... Καρέλια κασετίνα.
- Αμέσως στο καλό κορίτσι. Πρόσεχε να μην τα σπάσεις όμως.
- Μπαρμπα-Βασίλη, δυο δραχμές στραγάλια. Έπαιρνε το μπακαλόχαρτο ο μπαρμπα-Βασίλης, το έκανε χωνάκι και από την πλαστική σακούλα έπαιρνε ένα - δυο φλιτζανάκια και γέμιζε το χωνάκι.

Τσούρμο η παρέα με τα ποδήλατα, αράζαμε στο πεζούλι και μπαίναμε στην σειρά για να πάρουμε γαριδάκια να πάμε στην δεξαμενή να τα φάμε στην δροσούλα. Μπόζο γαριδάκια παρακαλώ και ποιος θα είναι ο τυχερός που θα κερδίσει το μπρελόκ - φακό;;;

- Μπαρμπα-Βασίλη, πάλι ο Κώστας ο Αποστολάκος το κέρδισε. Πώς γελούσε ο μπαρμπα-Βασίλης και η κυρα-Άννα μαζί που κρατούσε και την κοιλιά της.

- Αμάν πια και αυτός ο Κώστας. Να δείτε που του δίνει ο περιπτεράς τις σακούλες που έχουν το δώρο. Ξέρει αυτός!!!!

Αρχή σχολικής χρονιάς· και πάλι στο περίπτερο τρέχουμε για τετράδια, μολύβια και γόμες. Ακόμη και στην κυρα-Νίκη, που είχε μεγάλη ποικιλία και έπεφτε σύγκριση μεγάλη. Όταν έρχονταν οι Απόκριες, στο περίπτερο τρέχαμε για χαρτοπόλεμο, σερπατίνες, καπέλα, καφούλια, στρακαστρούκες και ό,τι βλέπαμε κρεμασμένο γύρω του. 25η Μαρτίου μετά την παρέλαση, τσούρμο πηγαίναμε να πάρουμε το παγωτό μας, ΕΒΓΑ, και να χωθούμε στο σινεμά του Τζακ να δούμε τον Γκοτζίλα.

Όσα χρόνια και να πέρασαν τα παγωτά μας και τα σνακ από το περίπτερο τα αγοράζαμε. Με την πάροδο των χρόνων και το περίπτερο του χωριού εκσυγχρονίστηκε και αυτό. Στην θέση του περιπτερά, μετά τον μπαρμπα-Βασίλη τον Μανδραπήλια και τον Δημητράκη τον Λεονταρίτη, κάθισε ο Τάκης ο Μανδραπήλιας με την γυναίκα του την Ρήνα. Νέοι άνθρωποι, νέα προϊόντα, νέα γενιά. Γεννηθήκαμε, μεγαλώσαμε, κάναμε παιδιά και εγγόνια. Όλοι και όλα, μικροί και μεγάλοι στο περίπτερο τρέχαμε. Είχε ό,τι ζητήσεις και για όλα τα γούστα.

Όμως είπαμε η ζωή προχωρά, οι άνθρωποι φεύγουν και έρχονται. Έτσι ήταν η σειρά και του περιπτερού να φύγει από την γωνίτσα της πλατείας, αφού στάθηκε όρθιο εκεί τόσα και τόσα χρόνια. Άφησε το στίγμα του και τις αναμνήσεις του καθενός μας. Πάει, χάθηκε και αυτό, όπως και οι άνθρωποί του.... Οι θύμησες όμως και οι αναμνήσεις μένουν, θα μένουν εκεί σε αυτήν την γωνίτσα της πλακόστρωτης πλατείας.

Μαρίας Γ. Καραμπελα Ας είναι στ' άγια η ψυχή του

Ας είναι στ' άγια η ψυχή του. Αυτή τη φράση χρησιμοποιούσε η γιαγιά μου (η μητέρα της μητέρας μου) Ευγενία Κονίδη του Νικολάου (1905-2005), σύζυγος Σταύρου Κατσουλάκου του Γερασίμου, όταν κάποιος έφευγε από τη ζωή. Αυτή η φράση έρχεται από τα βάθη των χρόνων της παράδοσης του τόπου μας. Η γιαγιά μου είχε μεγαλώσει με την εκ μητρός γιαγιά της Αιμιλία (Μιλιά) Μούτουλα (1860-1940), σύζυγο Βασιλείου Λάσκαρη.

Όταν «αδειάζουμε» τα πατρογονικά μας σπίτια ...

Πολλά είναι τα σπίτια στα χωριά μας –αλλά και στις πόλεις– που «πρέπει να αδειάσουν» μετά τον χαμό και των τελευταίων κατοίκων τους (...). Είναι μια επώδυνη διαδικασία, όταν μάλιστα την κάνουν τα παιδιά και τα εγγόνια τους. Και πιο επώδυνη, όταν τα σπίτια αφήνονται άδεια, ερειπώνονται και καταρρέουν...

Είχαμε, εδώ και χρόνια, μια τέτοια εμπειρία ως οικογένεια, όταν αδειάζαμε σε διαδοχικές επισκέψεις το σπίτι «μας» στους Γοράνους. Το «προ-πατρικό» –ή «πατρογονικό»– σπίτι μας, του προ-παππού και της προ-γιαγιάς μου. Ένα σπίτι χτισμένο το 1875 (σύμφωνα με το σκαλισμένο υπέρθυρο) πάνω σε παλαιότερα κτίσματα. Εκεί όπου, λίγα χρόνια πριν το πάρσιμο της Πόλης, είχε καταφύγει ένα μέρος της οικογένειάς μας, που ζούσε στον Βόσπορο και μετά εγκαταστάθηκε στην περιοχή μας.

Το σπίτι αυτό απογυμνωνόταν χρόνο με τον χρόνο, μετά τον θάνατο στο αλβανικό μέτωπο του τελευταίου αδελφού του παππού μας, και ερειπωνόταν πνιγμένο στα χορτάρια, με υπονομευμένα τα θεμέλιά του (και) λόγω μιας τραγικής κοινοτικής αστοχίας (στις αρχές της δεκαετίας του 1960).

Ελπίζω –και θα προσπαθήσω– το σημείωμα αυτό στην εφημερίδα μας να μην καταλήξει σε μια δακρύβρεχτη περιγραφή, ούτε σε μία απλή καταγραφική αναφορά περίπτωσης, όταν μάλιστα αυτή η διαδικασία μπορεί να είναι ψυχοφθόρα αλλά και ανακουφιστική. Είναι ίσως ένα χρέος προς τους ανθρώπους μας που έζησαν κάποτε εκεί, αλλά και μια ευκαιρία για εμάς που ζούμε. Μία ευκαιρία να θυμηθούμε ή να αναπολήσουμε στιγμές και γεγονότα της οικογένειας. Στιγμές και γεγονότα της καθημερινότητας τότε, δυσκολίες και στεναχώριες με λύπες και θανάτους, αλλά και στιγμές χαράς με γιορτές, τραγούδια και χορούς.

Κατά την τελευταία επίσκεψη στο προγονικό μας σπίτι, πρώτες σκέψεις και έντονες αναμνήσεις των παλαιότερων είχαμε στο κατώι του σπιτιού. Εκεί ήταν το παχνί του μουλαριού για τις επισκέψεις του προ-παππού γιατρού στους ασθενείς των γύρω χωριών. Εκεί ήταν οι πήλινες πιθάρες για το λάδι της χρονιάς, το βαγένι για το κρασί, αλλά και τα υπολείμματα του αργαλειού, όπου υφαινότουσαν οι προίκες των κοριτσιών και τα υφαντά ρούχα, σκεπάσματα και στολίδια του σπιτιού.

Στα χαλάσματα του σπιτιού βρέθηκε ξεχασμένο ένα μπρίκι του καφέ στο παραγώνι, κατάμαυρο από τη φωτιά, που άναβε με τα τσαχαλάκια που μάζευαν τα αγόρια του σπιτιού. Βρέθηκε, ακόμη, πεταμένο ανάμεσα σε παλιά κάρβουνα και στάχτες και ένα κουταλάκι του καφέ φαγωμένο στα χείλη του από το ανάδεμα τόσων καφέδων, τόσων ανθρώπων, τόσα χρόνια.

Από τα αντικείμενα και τα εργαλεία αυτά του παρελθόντος έχουμε την δυνατότητα να ξαναθυμηθούμε / αναβιώσουμε, επίσης, ασχολίες αλλά και τις συνθήκες ζωής των παλιών. Θυμάμαι και τον ενθουσιασμό που προκάλεσε μια ξύλινη μαγκούρα που βρέθηκε κρεμασμένη σ' ένα καρφί του τοίχου ενός δωματίου. Ο ενθου-

σιασμός που προκάλεσε έμοιαζε με τον ενθουσιασμό του ερευνητή αρχαιολόγου για την πιστοποίηση του χρήστη της μαγκούρας που, λόγω του ύψους της, δεν ήταν δυνατόν να ανήκει παρά μόνο στον προπάππου μου που ήταν πανύψηλος...

Ξεχωρίσαμε από τα χαλάσματα ως και μερικά τετράδια με τα ονόματα των παιδιών –τώρα παππούδων μας– που έγραφαν (ή και ζωγράφισαν) σε αυτά, αλλά και με τις υπογραφές και τα ονόματα των –ντόπιων– δασκάλων τους που τα διόρθωσαν ή τα βαθμολόγησαν κάποτε. Ακόμη βρήκαμε και μια μισοκατεστραμμένη αυτοσχέδια φιγούρα Καραγκιόζη (χωρίς να ανακαλύψουμε από ποια γενιά παιδιών προέρχεται...). Τέλος, στην αυλή του σπιτιού, με τον ψηλό μαντρότοιχο, τον χτιστό φούρνο (που έκαιγε πάντα) και με θέα έως τη θάλασσα, οι παλαιότεροι από την οικογένεια θυμήθηκαν τις απογευματινές συνάξεις ολόκληρης της πατριαρχικής οικογένειάς μας –με τα πολλά παρακλάδια– γύρω από τον προ-παππού.

Τα αντικείμενα που βρέθηκαν και διασώθηκαν είναι ίσως λίγα και χωρίς υλική αξία, όμως μας θυμίζουν «βιωματικά» τον τρόπο ζωής των αγαπημένων μας πολλές δεκαετίες νωρίτερα. Όπως μας θυμίζουν στιγμές και γεγονότα δυσάρεστα αλλά και στιγμές και γεγονότα με χαρές που μας συγκλονίζουν ακόμα. Έχουν ανυπολόγιστη συναισθηματική αξία για εμάς, για κάποιους (!)

Συνειδητά παραλείφθηκε από το σημείωμά μας αυτό, μία άλλη –ίσως το ίδιο ενδιαφέρουσα– αντιμετώπιση (ή και ο χαρακτηρισμός) μιας τέτοιας διαδικασίας ως «μουσειακής» και των ευρημάτων ως «μουσειακών» εκθεμάτων. Εκτός των εξαιρετικών περιπτώσεων ευρημάτων που απαιτούν την φύλαξη / έκθεσή τους σε μουσεία, η δική μας προσέγγιση και προτροπή είναι η διατήρηση / φύλαξη / έκθεσή τους στα νέα μας σπίτια όλων των όποιων ενθυμημάτων των δικών μας –και μόνον– αγαπημένων. Σε ένα μικρό «δικό μας» μουσείο (...)

Φωτογραφία σπιτιού της πλατείας του Ξηροκαμπίου (του 1810) που μένει όρθιο, αλλά άδειο από ανθρώπους και το νοικοκυριό των οικογενειών που έζησαν κάποτε σε αυτό (φωτογραφία από «Εικόνες» του Γ. Γιαξόγλου)

Παναγιώτη Δ. Χριστοφιλάκου
Οι τελευταίοι φουστανελάδες των Ανωγείων

Η ζωή στα χωριά της Λακεδαιμόνος στο πέρασμα των χρόνων γνώρισε μεγάλες αλλαγές σε όλους του τομείς της καθημερινότητας, κυρίως από τα τέλη του 19ου μέχρι και το τρίτο τέταρτο του 20ου αιώνα. Η ένδυση των κατοίκων των χωριών της υπαίθρου της περιοχής μας δεν άργησε να εξευρωπαϊστεί κυρίως από τα τέλη του 19ου αιώνα¹, με αποτέλεσμα η παραδοσιακή ενδυμασία της περιοχής -ιδιαίτερα η ανδρική- σταδιακά να εγκαταλείπεται.

Η γυναικεία ενδυμασία αντίστοιχα συνέχισε να φοριέται στα χωριά μας μέχρι και τα μέσα του 20ου αιώνα, παράλληλα με τις νέες ευρωπαϊκές τάσεις στην ένδυση. Στα Ανώγεια βασικό μέλος της γυναικείας ένδυσης αποτελούσε ο αλατζάς που επικαλυπτόταν από την γιούρντα ή ένα κοντίτερο γιλέκι, το μπολκί. Το μαντίλι και το ζωνάρι ολοκλήρωναν την ένδυση δίνοντας παραπάνω χρώμα και ιδιαιτερότητα στο σύνολο. Τα ρούχα ράβονταν από τις ίδιες της γυναικείες στους αργαλειούς, ενώ αργότερα όταν εγκαταλείφτηκε η χρήση τους οι μοδίστρες αναλάμβαναν να ράψουν τα φορέματα. Κάθε σπίτι των Ανωγείων διέθετε έναν αργαλειό, όπου η σπιτονοικοκυρά αναλάμβανε τη δημιουργία όχι μόνο ρούχων αλλά και χρηστικών υφασμάτων για το σπίτι, όπως κιλίμια κ.α. Η οικονομική δυνατότητα της οικογένειας καθόριζε την ποιότητα των υφασμάτων και την εξωτερική περιβολή με την χρήση κοσμημάτων κ.α., ενώ στις γιορτές και στους γάμους, οι γυναίκες φορούσαν τα καλύτερα ρούχα που είχαν.

Επιστρέφοντας στη φουστανελά, καθώς ήταν ιδιαίτερα δύσχρηστη άρχιζε σταδιακά να εγκαταλείπεται, καθώς το ευρωπαϊκό παντελόνι προσέφερε περισσότερη άνεση και ευκολία στην καθημερινότητα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν πολλές οικογενειακές φωτογραφίες στα τέλη του 19ου αρχές - 20ου αιώνα, όπου ο πατέρας ή παππούς της οικογένειας φορεί την παραδοσιακή ενδυμασία με τη φουστανελά, την πουκαμίσσα, το γελέκι και τις γκέτες, με το σελάχι ή το ζωνάρι να δένει τη μέση, ενώ οι νεότεροι της οικογένειας γιοί ή και γαμπροί φορούν τα «φράγκικα», όπως τα έλεγαν στ' Ανώγεια, δηλαδή την ενδυμασία της εποχής.

Στ' Ανώγεια μέχρι τα μέσα περίπου του 20ου αιώνα, οι παλαιότεροι τότε ντυνό-ντουσαν και κυκλοφορούσαν καθημερινά στο χωριό, στην εκκλησία, στα καφενεία, αλλά και σε κοινωνικές περιστάσεις, όπως γάμους, βαφτίσια κ. α, φορώντας τη φουστανελά. Ο γερο-Βασίλης ο Χρηστάκος φορούσε όλη τη φορεσιά, ενώ ο γερο-Γιαννάκης ο Σαχλάς φορούσε μία κοντύτερη φουστανελά με μακριά πουκαμίσσα. Ο μπαρμπα-Λεωνίδα ο Κούμαρης, ο μπαρμπα-Κώστας ο Τσιρίμπας και ο γερο-Θανάσης ο Γρίτης, φορούσαν άλλοτε μία βαμβακερή τρίλια υφασμένη στον αργαλειό, μαζί με φαρδιά και μακριά πουκαμίσσα με κουμπιά ως το γόνατο, ενώ απ' έξω πότε φορούσαν

¹ Δήμητρα Σταθοπούλου, *Εξέλιξη πληθυσμού στη Λακωνία και νοοτροπίες κατά το δεύτερο μισό του 19ου, Αθήνα 2006, Διδακτορική διατριβή, σσ. 404.*

το γιλέκι (μιτάνι) πότε όχι. Για τις κρύες μέρες χρησιμοποιούσαν μάλλινη κάπα, ενώ τα τσαρούχια αλλά και δερμάτινα παπούτσια ολοκλήρωναν την ένδυση. Ο τρόπος αυτός της ένδυσης των ανδρών παρατηρείται και στα χωριά της ευρύτερης περιοχής της Φάριδας¹, αλλά και στη Λακεδαίμονα μέχρι και τις αρχές του 20ου αιώνα², ενώ μέχρι και τη δεκαετία του '50 στο γειτονικό Ξηροκάμπι οι γηραιότεροι φορούσαν ακόμα τη φουστανέλα³.

Τα χρόνια πέρασαν και η παραδοσιακή ενδυμασία των χωριών μας αντικαταστάθηκε και κλείστηκε στα ξύλινα μπαούλα του χρόνου. Το ποιο θλιβερό ωστόσο είναι πως στα χωριά μας καθώς οι παραδοσιακές φορεσιές πέρασαν στη χρηστική λήθη, λησμονήθηκε, ίσως ακούσια, η αξία τους με αποτέλεσμα πολλές καταστράφηκαν, ενώ άλλες χρησιμοποιήθηκαν για μπαλώματα και για καύσιμη ύλη.

*Αναμνηστική οικογενειακή φωτογραφία
από τη Φάριδα, 20ος αιώνας.*

¹ Ενδεικτικά βλ. Θεόδωρος Σ. Κατσουλάκος – Παναγιώτης Χ Στούμπος, *Η Κουμουστά της Λακεδαίμονος*, Εκδ. Πολιτιστικός Σύλλογος Ξηροκαμπίου, Σπάρτη 2012, σσ. 218-219.

² Δήμητρα Σταθοπούλου, *Εξέλιξη πληθυσμού στη Λακωνία και νοοτροπίες κατά το δεύτερο μισό του 19ου*, σσ. 125-126.

³ Βασιλική Π. Σολωμού, «Η Φουστανέλλα», *Το Ξηροκάμπι* 11 (1971) 7-8.

Anton Hartst

Το περίπτερο του Ξηροκαμπίου: Η καρδιά του χωριού

Ανοιχτό από νωρίς το πρωί μέχρι αργά το βράδυ, όταν τα άλλα καταστήματα είχα κλείσει προ πολλού. Σε αυτό πωλούνταν όλα όσα μπορούμε να φανταστούμε: Από τσιγάρα μέχρι κεριά, από υγρό για αναπτήρες μέχρι κρασί και μύρα, από μπαταρίες μέχρι ασπιρίνη. Και την εποχή πριν από τα smartphones μπορούσες επίσης να κάνεις τηλεφωνικές κλήσεις από εκεί.

Στον περιπτερά έδινες χρήματα που χρωστούσες σε κάποιον και αυτός φρόντιζε να του τα παραδώσει. Κάποτε, καθώς περνούσαμε, μας φώναξε και κουνούσε έναν φάκελο. Ήταν η συστημένη επιστολή από την Ολλανδία, με την οποία είχε σταλεί η νέα μου πιστωτική κάρτα. Ο ταχυδρόμος δεν μας βρήκε στο σπίτι, οπότε την άφησε στο περίπτερο, γνωρίζοντας ότι θα έφτανε στο σωστό μέρος.

Ο γιος του ανέλαβε για λίγο ακόμα αλλά την άνοιξη του 2024 τα παντζούρια παρέμειναν κλειστά και η αυλαία έπεσε. Τώρα, το 2026, η εποχή του πάντα ανοιχτού περιπτέρου που πουλούσε τα πάντα έχει τελειώσει οριστικά.

Το περίπτερο

Ο Παναγιώτης Μανδραπήλιας (περιπτεράς)

Μαρίας Δ. Γιατράκου

Φτιάχνοντας λαλαγγίδες στην Άρνα τη δεκαετία του '60

Η παρασκευή των λαλαγγίδων είναι για μένα μια ζωντανή παιδική ανάμνηση. Το βράδυ της παραμονής των Χριστουγέννων, στον «σοφρά», κοντά στη φωτογωνιά, τα κορίτσια πλάθαμε τις λαλαγγίδες και η μητέρα τις τηγάνιζε στο μεγάλο τηγάνι, με πολύ καυτό λάδι, πάνω στην σιδηρωστιά στη φωτιά, στο τζάκι. Η πρώτη λαλαγγίδα που ρίχναμε στο τηγάνι ήταν σε σχήμα Σταυρού. Έπρεπε να στρίψει δεξιά για να πάει καλά η χρονιά... Την ώρα του ψησίματος δεν έπρεπε να πίνουμε νερό γιατί οι λαλαγγίδες θα «έπιναν» πολύ λάδι. Οι «λυπημένοι» δεν έφτιαχναν λαλαγγίδες. Τους πήγαιναν όμως οι συγγενείς και οι φίλοι.

Κυριάκου Μ. Κωτσάκη

Η βρύση της «Ακρόπολης του Αγιο-Βασίλη»

Ο Ιανουάριος και Φεβρουάριος της χρονιάς αυτής υπήρξαν ιδιαίτερα βροχεροί. Αρκετοί είπαν ότι θύμισαν παλαιούς χειμώνες. Τα ποτάμια κατέβασαν πολύ νερό, οι γράνες πάνε κάργα και πηγές ξεχασμένες ξαναζωντάνεψαν.

Στις 8 Μαρτίου ανέβηκα στον λόφο του Αγιο-Βασίλη. Μόλις έφτασα στον χωματόδρομο στα βορειοανατολικά του λόφου, είδα νερό να κυλάει από ψηλά. Άρχισα να ανηφορίζω. Πλησιάζοντας προς την κορυφή, στα εβδομήντα – ογδόντα μέτρα βορειοανατολικά της εκκλησίας, στην αριστερή άκρη του χωματόδρομου, έβγαινε νεράκι γάργαρο.

Καθώς οι αρχαιολογικές έρευνες προχωράνε και δείχνουν ότι πρόκειται για μια σημαντική εγκατάσταση των μυκηναϊκών χρόνων, το νερό αυτό θα μπορούσε να είναι το νερό μιας πηγής / βρύσης του χώρου.

Άωνύμου

Τò Ξηροκάμπι στò αυτόματο δίκτυο

Αναδημοσίευση από την εφημερίδα Η Λακωνική, αριθμός φύλλου 1-2, Ιανουάριος - Φεβρουάριος 1976, σ. 8. (Το φύλλο αυτό βρίσκεται στο αρχείο της Φάριδος.) Έχει διατηρηθεί η ορθογραφία του κειμένου, όπως αυτό είχε δημοσιευτεί.

Τὰ τηλέφωνα τοῦ αὐτομάτου κέντρου Ξηροκαμπίου ἐντάχθηκαν στὸ Ἐθνικὸ Αὐτόματο Ὑπεραστικὸ Τηλεφωνικὸ Δίκτυο μὲ χαρακτηριστικὸ ἀριθμὸ κλήσεως 0731. Ἔτσι οἱ συνδρομητὲς τηλεφώνων τοῦ Ξηροκαμπίου θὰ μποροῦν νὰ καλοῦν καὶ νὰ καλοῦνται βεβαίως ἀπὸ συνδρομητὲς ἄλλων πόλεων τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ αὐτόματος ἐπικοινωνία τοῦ δικτύου Ξηροκαμπίου μὲ τὴν Σπάρτη εἶναι ἀστική, δηλαδὴ χρεώνεται μία μονάδα ἀνεξαρτήτως διαρκείας.

Έκ της Φάριδος

Τα φράγματα επιβράδυνσης / εμπλουτισμού των υπόγειων υδάτων επαναπροτείνονται (και) για την περιοχή μας

Δημοσίευμα στην πανελλήνια εφημερίδα «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», την Κυριακή 20.02.2026, επαναφέρει την πρόταση της εφημερίδας μας (βλ. ενδεικτικά τεύχη 81 και 83), για τη δημιουργία πειραματικών –καταρχήν– μικρών και φθηνών φραγμάτων (από ξερολιθιά) και στην περιοχή μας.

Λειψυδρία, υπόγεια νερά και φράγματα

Για την αντιμετώπιση ενός από τα σοβαρότερα προβλήματα (και) της χώρας μας –αυτό της λειψυδρίας– προτείνουμε την κατασκευή φραγμάτων που θα επιβραδύνουν/καθυστερούν τα νερά των βροχοπτώσεων ή/και των χιονοστρώσεων που λιώνουν σε ημιορεινές περιοχές και ρέουν από τα υψηλότερα σε χαμηλότερα μέρη τους (και τελικά στη θάλασσα...), μέσω χαραδρών που μετατρέπονται σε χειμάρρους. Αυτά τα φράγματα προτείνουμε να είναι πολλά, μικρά και φθηνά (από ξερολιθιά). Επίσης, προτείνουμε αυτά να κατασκευάζονται σε στενωπούς χαραδρών/χειμάρρων απορροής των νερών, που να έχουν πλατώματα κατά το ανάντι των νερών που ρέουν, ώστε να τα επιβραδύνουν/καθυστερούν/συγκεντρώνουν εκεί για μερικές ημέρες, εβδομάδες, μήνες...

Ετσι θα έχουν χρόνο να απορροφηθούν/διοχετευτούν/αποθηκευτούν σε –καρστικές– υπόγειες δεξαμενές/καταβόθρες, για να τροφοδοτούν πηγές και πηγάδια, να συντηρούν την υγρασία του υπεδάφους και να εξασφαλίζουν την αιεφορία της περιοχής.

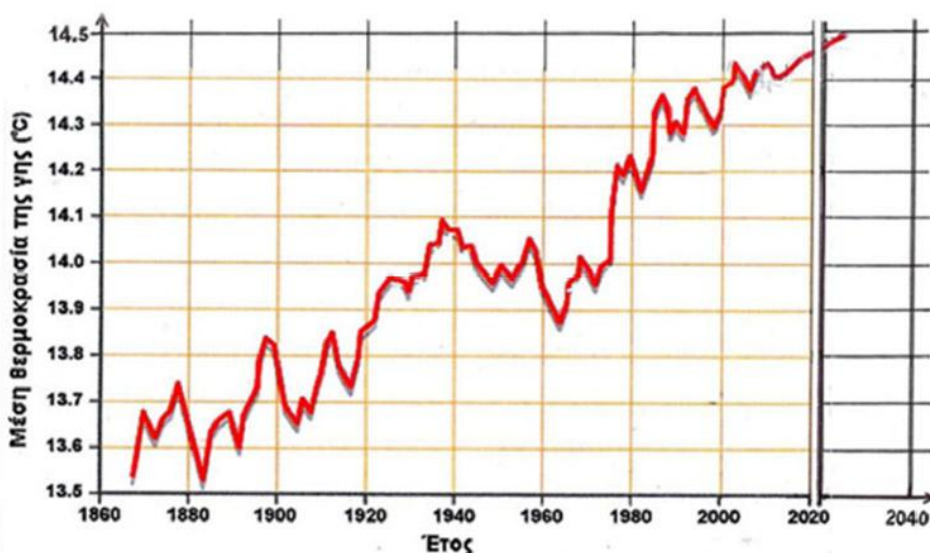
Η περιοχή της Νοτιοδυτικής Λακεδαιμόνος (Φάριδος) θεωρούμε ότι είναι ιδεώδης για να αρχίσει η δοκιμαστική εφαρμογή/αξιολόγηση της πρότασης και ενδεχομένως να γενικευτεί. Οι κάτοικοι της περιοχής υποστηρίζουν την πρόταση.

(Και) από εκεί, καλούν τους αρμόδιους (κυβερνητικούς, περιφερειακούς, δημαρχιακούς, κοινοβουλευτικούς ...) να ενδιαφερθούν και να την εφαρμόσουν (...).

Αυτά θα συμβάλλουν με τη δημιουργία μικρών λιμνών σε στενωπούς χαραδρών και την επιβράδυνση / καθυστέρηση των ομβρίων ορμητικών υδάτων από τον Τάυγετο, ώστε να τους δίνεται χρόνος για την απορρόφησή τους από το έδαφος και τον εμπλουτισμό των υπόγειων αποθεμάτων.

Επίσης, στο σημείωμα, επισημαίνεται –παράλληλα– η προνομιακή θέση, ο προσανατολισμός και η ιδεατή μορφολογία της περιοχής μας, της Νοτιοδυτικής Κοίτης Λακεδαίμονος (ή Φάριδας) προς τούτο.

Τα φαινόμενα της ξηρασίας και λειψυδρίας, που προκαλούνται παγκοσμίως από τη συστηματική τα τελευταία χρόνια αύξηση της μέσης θερμοκρασίας της Γης, δεν μας «προειδοποιούν» απλά για αυτήν... Μας τη «φωνάζουν» –ή και χαρακτηριστικότερα – την «κραυγάζουν».

Γράφημα ενδεικτικό της συνεχούς αύξησης της «μέσης θερμοκρασίας» της Γης μετά το 1870

Τα θερμόμετρα φτάνουν σε διαρκώς και υψηλότερες τιμές παγκοσμίως. Αιώνιοι παγετώνες λιώνουν σε περιοχές που υπήρχαν έως τώρα. Οι βροχοπτώσεις και χιονοπτώσεις μειώνονται παντού, όπως και τα υπόγεια υδατικά αποθέματα. Πηγάδια και πηγές (και) της περιοχής μας στερεύουν..

Τι περιμένουμε για να κάνουμε κάτι; Η παγκόσμια –και η ελληνική– κοινότητα αντιδρά (ή και διορθώνει...) αργά... Εμείς; Ατομικά ή συλλογικά –στον τόπο μας– μπορούμε να κάνουμε κάτι για την μείωση της σπατάλης μας (όπου είναι εφικτό), αλλά –κυρίως– και για τη σχεδίαση / οργάνωση / δημιουργία φραγμάτων με στόχο την αύξηση των υπογείων υδάτινων αποθεμάτων της περιοχής μας...

Δημητρίου Θ. Κατσουλάκου
Φαρίτικη βιβλιογραφία (2)

Στο τεύχος 77 (2022) 37-43 δημοσιεύτηκε ένας κατάλογος ενενήντα εννέα μελετών που αφορούν την περιοχή μας. Εδώ δημοσιεύουμε μια νέα σειρά μελετών που είτε τότε είχαν παραλειφθεί είτε εν τω μεταξύ δημοσιεύτηκαν.

1. Βολτή Τάσου Δ., *Θυμάμαι*, Εκδ. Ερασίνου, χ. τ., 2019 (σσ. 291).
2. Γριτσόπουλου Τάσου, «Ζερμπίτσης μονή», *ΘΗΕ* 5 (1964) 1218-1219.
3. Δράκου Ε. Ι., «Μοναί Ελληνικά, Λακεδαιμονικά, 4. Η Ζερμπίτσα», *Ιερός Σύσδεσμος* 7-8 (1901-1902) 84-87.
4. Καλκάνη Γεωργίου Θ. – Κατσουλάκου Θεοδώρου Σ., «Κρυφό σχολειό στο μοναστήρι της Γόλας Λακωνίας», *Πελοποννησιακά* 32 (2022) 155-166.
5. Κατσαφάνα Δημητρίου Γ., «Έγγραφα από την Ντόριζα και την Πολιάνα της περιόδου της Τουρκοκρατίας», *Λακωνικά Σπουδαί* 20 (2012) 471-480.
6. Κατσουλάκου Δημήτρη Θ., «Ξηροκάμπι – Βουκουρέστι: Γενικόν εμπόριον», *Λακωνικά* 199 (2001) 37.
7. Κατσουλάκου Δημήτρη Θ., «Με το χαμόγελο στα χείλη», *Λακωνικά* 202 (2001) 27-28.
8. Katsoulakos Dimitrios Th., “The lament in Southern Koile Lakedaimon and the turbulent history of Greece”, in: Cavanagh Helen – Cavanagh William – Roy James (Eds), *Honouring the Dead in the Peloponnese*, Proceedings of the 2nd CSPS International Conference of University of Nottingham, CSPS Online Publication, 2011, pp. 237-252.
9. Κατσουλάκου Θεοδώρου Σ., «Η απόκρουση των δυνάμεων του Ιμπραήμ στην ορεινή Λακεδαίμονα (1825-1826)», *Πλάτων* 65 (2023) 107-119.
10. Κατσουλάκου Θεοδώρου Σ., «Η νότια κοίλη Λακεδαιμών κατά την Τουρκοκρατία», *Πρακτικά Γ΄ Διεθνούς Συνεδρίου Ανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών*, Εκδ. Journal of Oriental and African Studies, Αθήνα 2025, σσ. 647-660.
11. Κατσουλάκου Θεοδώρου Σ., «Φελλία, Μεσσαπέαι, Γέρος, Ζερμπίτσα: φιλολογικοϊστορική προσέγγιση», *Λακωνικά Σπουδαί* 23 (2025) 335-344.
12. Κοκκορού - Αλευρά Γεωργίας, «Δύο Όψιμα Ιωνικά Κιονόκρανα από τη Λακωνία» στο: Κορρές Μ. – Μαμαλούκου Στ. – Ζάμπας Κ. – Μαλλούχου - Tufano Φ. (επιμ.), *Ήρωες κτίστης. Μνήμη Χαράλαμπου Μπούρα*, Εκδ. Μέλισσα, Αθήνα 2018, σσ. 581-586.
13. Κομνηνού Παναγιώτη Η., «Οι στράτες της Κουμουστάς», *Λακωνικά Σπουδαί* 23 (2025) 345-355.
14. Κουμουτσίδη Πάνου, *Οι ρίζες μας. Ηθογραφήματα Παλαιοπαναγιάς 1940-1990*, Εκδ. Βυζάντιο, Αθήνα χ.χ.
15. Μπόνου Γεωργίου Χ., *Η Τραπεζοντή Σπάρτης (χθες, σήμερα, αύριο) και η ελιά*, Εκδ. Αδούλωτη Μάνη, Αρεόπολη 2013 (σσ. 256).

16. Παπαδάκου Κυριάκου Γ., *Ποταμιά Λακωνίας*, Εκδ. Αδούλωτη Μάνη, Αρεόπολη χ. χ.
17. Παπαδάκου Παναγιώτη Γ., *Αναζητώντας τις ρίζες μου στο χρόνο*, Αθήνα 2013 (σσ. 53+10).
18. Πασχάλη Δημητρίου Π., «Σημειώματα περί της Μονής Ζερμπίτσης και δύο ανέκδοτα περί αυτής έγγραφα των Πατριαρχών Προκοπίου του από Σμύρνης και Νεοφύτου του Ζ' (Ι)», *Μαλεβός* 44 (1924) 331.
19. Πασχάλη Δημητρίου Π., «Σημειώματα περί της Μονής Ζερμπίτσης και δύο ανέκδοτα περί αυτής έγγραφα των Πατριαρχών Προκοπίου του από Σμύρνης και Νεοφύτου του Ζ' (ΙΙ)», *Μαλεβός* 45 (1925) 343-344.
20. Τσιφάκου Ιωάννου Γ., «Θεόπομπος και Παυσανίας περί των Μεσσαπέων και η πιθανή αυτών θέσις», *Αργοναύτης* 2 (1976) 49-57.
21. Χριστοφιλάκου Παναγιώτη Δ., *Ο ναός του Αγίου Γεωργίου Τόριζας (1728) : Συμβολή στη μελέτη της μεταβυζαντινής ζωγραφικής της Λακωνίας*, Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία / ΕΚΠΑ, Αθήνα 2024 (σσ. 281)
22. Stavrakos Christos, "The Byzantine and post-Byzantine lead seals and minor objects from the Monastery of the Dormition of the Virgin (Zerbitsa) at Xerokampi of Lakonia", *Traveaux et Mémoires* 21/1 (2017) 759-776.

Συνδρομές

Για τη συνέχιση της έκδοσης της Φάριδος έδωσαν οι: Αγγελική Ματθαίου 25€, Ευάγγελος Καπετανάκος 25€, Ηλιάνα Περλίγκα 100€, Γεωργία Τάρταρη 20€, Χάρη Καψάλη 10€, Νίτσα Λιακάκου 5€, Μπέσσυ Μανδραπήλια - Κρητικού 10€, Παναγιώτης Χριστακάκος 5€, Αιμιλία Ρηγάκου 20€, Ευστράτιος Σολωμός 50€, Ανώνυμος 50€, Προκόπιος Βαφάκος 20€, Χρήστος Φεγγαράς 20€, Παναγιώτης Καλότυχος 40€, Γεώργιος Λάτσης 20€, Δημήτριος Ξανθάκος 400€, Ευάγγελος Καράμπελας 100€, Κωστής Σακελλαριάδης 100€, Παναγιώτης Κομνηνός 50€, Λίλια Αγγελάκου 30€, Αντωνία Θεοφιλοπούλου - Albin 25€, Ιωάννης Κονίδης 10€, Χαρίκλεια Κωστάκου 100€, Παναγιώτης Φραγκής 50€, Δημήτριος Φραγκής 50€, Σταυρούλα Ρηγάκου 50€, Κανελλιώ - Νέλλη Αγγελάκου 100€, Χρήστος Σκιαδαρέσης 20€, Παναγιώτης Χριστοφιλάκος 25€, Αναστάσιος Κ. Φραγκής 50€, Θεοφάνης Γ. Καλκάνης 50€.

Παναγιώτη Γ. Λαμπρινού
Ο καιρός στα χωριά μας

Ιανουάριος

2-4: Βροχές.

6-11: Βροχές. Ισχυροί άνεμοι με αρκετές ζημιές. Χιόνια στον Ταύγετο και τον Πάρωνα. Μεγάλη κατεβασιά της Ρασίνας.

13: Παγετός.

20-23: Βροχές ισχυρές. Χιόνια στα δύο βουνά. Μεγάλη κατεβασιά της Ρασίνας.

26-31: Ισχυρές καταιγίδες και χαλάζι με ζημιές και μεγάλη κατεβασιά της Ρασίνας.

Φεβρουάριος

1: Ισχυρές βροχές, χιόνια στον Ταύγετο.

4-6: Ισχυρές βροχές. Μεγάλη κατεβασιά της Ρασίνας.

9: Βροχές.

11-13: Βροχές. Μεγάλη κατεβασιά της Ρασίνας. Χιόνια στον Ταύγετο.

16-17: Ισχυρές βροχές. Μεγάλη κατεβασιά της Ρασίνας. Χιόνια στα δύο βουνά.

18: Ισχυροί άνεμοι 10 μποφόρ με ζημιές.

20-22: Βροχές.

Μάρτιος

17: Τοπικές βροχές. Χιόνια στα δύο βουνά.

19: Βροχές και χιόνια στα βουνά.

27: Ισχυρές βροχές. Χιόνια στα βουνά.

Απρίλιος

1-5: Βροχές. Χιόνια στα βουνά. Μεγάλη κατεβασιά της Ρασίνας.

23: Βροχές.

Μάιος

1-3: Βροχές. Χιόνια στα βουνά.

16: Λασποβροχές.

21-22: Βροχές.

23-24: Ισχυρές βροχές.

Ιούνιος

1: Στέρεψε η Ρασίνα.

10-13: Βροχές.

17: Μισή ώρα βροχή.

Εκ της Φάριδος
Ψάχνοντας στο αρχείο του περιοδικού

Στο αρχείο της Φάριδος υπάρχουν αρκετά χειρόγραφα με καταγραφή ιστορικού και λαογραφικού υλικού για την περιοχή μας, την οποία έκαναν μαθητές του Γυμνασίου Ξηροκαμπίου τη δεκαετία του '60 και του '70. Σε αρκετές περιπτώσεις έχουν καταγράψει το όνομα του ανθρώπου από τον οποίο έλαβαν τις σχετικές πληροφορίες, την ηλικία του και την ημέρα της καταγραφής του κειμένου.

Στρατήγως Σαχλά
**Παράδοση περί της κτίσεως
της μονής της Παναγιάς της Καταφυγιώτισσας**

Μία ώρα και προς το δυτικό μέρος του χωριού των Ανωγείων υπάρχει η μονή της Παναγιάς της Καταφυγιώτισσας, περί της κτίσεως της οποίας λέγεται η εξής παράδοση: Μέσα στον βράχο, στον οποίο σήμερα υπάρχει η μονή, βρέθηκε η εικόνα της Παναγίας. Τότε οι άνθρωποι σκέφτηκαν να κτίσουν εκκλησία της Παναγίας. Πράγματι άρχισαν να κτίζουν, αλλά όχι στο βράχο στον οποίο βρέθηκε η εικόνα, αλλά μερικά μέτρα μακρύτερα από αυτόν. Κάθε πρωί όμως οι άνθρωποι που την έχτιζαν έβρισκαν ό,τι είχαν κτίσει να είναι γκρεμισμένο και να τα σύνεργά τους τα έβρισκαν μέσα στον βράχο, όπου υπήρχε η εικόνα. Αυτό συνεχίστηκε για αρκετές μέρες και έτσι οι άνθρωποι έχτισαν την εκκλησία μέσα στον βράχο, όπου βρίσκεται και σήμερα. Πάνω από την εκκλησία, στο ψηλότερο σημείο του βράχου υπάρχει ένας πέτρινος σταυρός για τον οποίο λένε ότι ήταν χρυσός. Όταν όμως ήρθαν οι Τούρκοι και θέλησαν να τον πάρουν, για να μη γίνει αυτό, η Παναγία τον έκανε πέτρινο.

(Αναστάσιος Αναστασάκος, ετών 75, 15/1/1972)

Κωνσταντίνος Ν. Μανωλάκου
Ο πετρωμένος λύκος

Παίρνοντας τον δρόμο της Κουμουστάς από το Ξηροκάμπι και, αφού περάσουμε την Γουρνίτσα και τον Καταρράκτη, λίγα μέτρα πιο πάνω θα συναντήσουμε ένα γεφύρι. Από το γεφύρι αυτό, αν κοιτάξουμε στους κοφτερούς κόκκινους βράχους που υψώνονται στη δεξιά όχθη της Ρασίνας, εύκολα θα μπορέσουμε να ξεχωρίσουμε έναν σταλακτίτη μήκους ενός-ενάμιση μέτρου, που προεξέχει από μία κοιλότητα

βράχου. Ο σταλακτίτης αυτός μοιάζει με λύκο, ο οποίος εξέρχεται από τη φωλιά του. Στα παλιά χρόνια ζούσαν στον τόπο αυτό λύκοι. Ένας όμως πολύ μεγάλος είχε τη φωλιά του στο Ανάκωλο ψηλά στα βράχια και είχε γίνει τρόμος για τους τσοπάνηδες του τόπου και για κάθε άνθρωπο που περνούσε μόνος του από τον δρόμο του Ανακώλου. Κάποια μέρα μια βοσκοπούλα είχε πάει τα πρόβατα της για βοσκή κοντά στο μέρος όπου ήταν η φωλιά του λύκου χωρίς να ξέρει τίποτα για αυτό. Ώσπου κάποια στιγμή ακούει ένα μούγκρισμα και βλέπει το θηρίο να βγαίνει από τη φωλιά του. Στο αντίκρισμά του η μικρή βοσκοπούλα ένιωσε τον τρόμο να φωλιάζει στην καρδιά της. Και, γνωρίζοντας ότι μόνη δεν θα μπορούσε να σώσει ούτε τα πρόβατα της ούτε την ίδια της τη ζωή, με δάκρυα στα μάτια, απεγνωσμένη, παρακάλεσε θερμά την Παναγία να την βοηθήσει. Και η Παναγία τη λυπήθηκε και έκανε πέτρα τον λύκο τη στιγμή που έβγαινε από τη φωλιά του. Και ο λύκος, αφού πέτρωσε, έμεινε έτσι μην μπορώντας να βλάψει την βοσκοπούλα.

(Σταυρούλα Κονίδη, ετών 88)

Παναγιώτη Βλογιαννίτη Το Αλογοπάτι

Από το χωριό μας, τους Γοράνους, ένα χιλιόμετρο υπάρχει μια ονομασία, στο Αλογοπάτι. Μας έχει πει ο παππούς μου ότι υπάρχει μια μεγάλη πέτρα, καθώς την είδα και ο ίδιος. Μια παράδοση λέει πως ο σατανάς κυνήγαγε την Παναγία. Άλλοι λένε πως την κυνήγαγε να την πάρει γυναίκα και άλλοι λένε πως την κυνήγαγε να της πάρει τον Χριστό. Και μέχρι σήμερα φαίνονται καθαρά τα αγνάρια του αλόγου και του αγνάρι της Παναγίας. Όπως μου είπε ο πατέρας μου, υπάρχει ένα πεταλόκαρφο στο αγνάρι του αλόγου.

(1966)

Μαρίας Ηλιοπούλου Η Βασιλόβρυση

Στα χρόνια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας τρία χιλιόμετρα βορειοανατολικά του Ξηροκαμπίου χτίστηκε ο ναός του Αγίου Βασιλείου. Στα χρόνια αυτά ζούσε εκεί μια βασιλοπούλα, η οποία ήταν καλόγρια. Αυτή, μέσω μιας υπόγειας σήραγγας για να μην την βλέπουν, πήγαινε και λούζονταν στα κρυστάλλινα νερά της βρύσης, που βρίσκεται στην περιοχή του κτήματος του Χρήστου Μανιάτη, περίπου ένα χιλιόμετρο μακριά από την εκκλησία. Και η βρύση αυτή ονομάστηκε «Βασιλόβρυση». Τα οστά της καλογριάς βρίσκονταν πριν από μερικά χρόνια στον Άγιο Βασίλειο.

(Κωνσταντίνος Κουντούρης, ετών 72)

Δήμητρας Κουντούρη
Η περιοχή του Αγιο-Βασίλη και η Βασιλόβρυση

Η περιοχή του Αγιο-Βασίλη κατά παράδοση υπήρξε βασιλείο της βυζαντινής εποχής. Αυτό μας το φανερώνει η εκκλησία, η οποία είναι βυζαντινού ρυθμού. Όλη η περιφέρεια τριγύρω της εκκλησίας έχει έκταση διακοσίων περίπου στρεμμάτων. Λέγεται ότι ήταν κατοικημένη. Τα σπίτια ήταν πολύ κοντά το ένα με το άλλο. Λέγεται ότι εκεί ήταν η παλιά Φάρις. Με την πάροδο όμως πολλών ετών, όλα αυτά καταστράφηκαν. Τα μόνα που υπάρχουν είναι τα θεμέλια μέσα στο έδαφος. Τα νεότερα χρόνια οι άνθρωποι έσκαβαν και έβγαζαν τα θεμέλια για να χτίζουν σπίτια. Ακόμα και σήμερα, αν κάποιος κάνει ανασκαφές, σίγουρα θα βρει θεμέλια από παλιές κατοικίες. Βόρεια της εκκλησίας και μέσα στη ρεματιά, όπου κυλούν γάργαρα τα νερά, υπάρχει μια μαρμαρένια βρύση, που την ονομάζουμε «Βασιλόβρυση». Τα πολύ παλιά χρόνια υπήρχε μια σήραγγα, η οποία ένωνε την εκκλησία με τη βρύση. Λέγεται ότι από εκεί περνούσε η βασιλοπούλα και πήγαινε στη βρύση, όπου πλενόταν, έλουζε τα μεταξένια της μαλλιά, έπαιρνε νερό και ξαναγύριζε πάλι από εκεί για να μην τη βλέπει ο κόσμος. Αργότερα πολύ Αρκασιώτες και περαστικοί κάθονταν, έπιναν από το παγωμένο νερό και ξεχνούσαν λιγάκι την κούραση. Άλλοι πάλι λένε ότι από την σήραγγα περνούσε μια καλόγρια και πήγαινε στη βρύση και ξαναγύριζε πάλι στο κελί της, που ήταν εκεί στην εκκλησία. Τα οστά της λένε ότι βρίσκονται μέσα στην εκκλησία σε κάποιο ραφάκι.

(Ηλίας Κουντούρης, ετών 65, Αρκασάδες)

Κάλλιας Κυριακάκου
Ο Άλμπανος

Πριν από πολλά χρόνια πιο ψηλά από το χωριό Κουμουστά ζούσε ένας τσέλιγκας και για τσοπανόπουλο είχε φέρει από το χωριό Σκάλα ένα παιδί. Το παιδί έβοσκε τα γίδια του τσέλιγκα. Κάθε μέρα έβλεπε από τα γένια μερικών γιδιών να στάζει νερό. Τα παρακολούθησε και τα είδε να μπαίνουν σε μια σπηλιά. Κατέβηκε και αυτός αρκετά κάτω στη σκοτεινή σπηλιά και βρέθηκε σε ένα απλωτό μέρος, σαν το δάπεδο ενός κανονικού δωματίου και εκεί έτρεχε λίγο νερό και είχε δημιουργήσει μια μικρή λίμνη. Το μέρος αυτό λέγεται Άλμπανος.

Αριστερά στο τοίχωμα που περιέβαλλε τη λίμνη είδε μια τρύπα διαμέτρου δύο περίπου μέτρων. Εκεί κατέβαινε συχνά το παιδί και έπινε νερό. Μία από τις φορές που κατέβαινε, τού έπεσε η φλογέρα του μέσα στην τρύπα. Μετά από αρκετό καιρό πήγε το παιδί να δει τη μάνα του στη Σκάλα. Όταν έφευγε, εκείνη του έκανε δώρο μία φλογέρα και του είπε πού τη βρήκε. Μια ημέρα που έπλενε τα ρούχα στο ποτάμι,

στον Βασιλοπόταμο, τη βρήκε. Το παιδί την αναγνώρισε και κατάλαβε ότι το νερό που περνούσε από τη σπηλιά, όπου έβοσκε τα πρόβατά του, τον Άλμπανο, περνούσε από τη Σκάλα.

Συνενοήθηκε με την μάνα του να ρίξει ένα γίδι από τη σπηλιά, να δουν αν θα έφτανε στη Σκάλα. Έριξε ένα τη μια μέρα, ένα την άλλη μέρα, άλλο και άλλο και ύστερα από λίγες μέρες έφταναν στη σκάλα. Στον τσέλιγκα έλεγε ότι χάνονταν τα γίδια. Τον παρακολούθησε ο τσέλιγκας και τον είδε να ρίχνει τα γίδια στη σπηλιά. Έκοψε το κεφάλι του παιδιού και το έριξε και αυτό μέσα στη σπηλιά. Έφτασε Στη σκάλα και το πήρε η μάνα του. Έτσι λένε ότι υπάρχει ένα ποτάμι υπόγειο που περνάει από τον Άλμπανο και φτάνει στη Σκάλα και ότι είναι το ονομαζόμενο Βασιλοπόταμο.

(Λεωνίδας Θεοφιλόπουλος, ετών 65, 16/1/1972)

Πηνελόπης Δογαντζή Η Τρουλοκκλησιά

Στο όριο της Παλαιοπαναγιάς λέγεται ότι ήταν μια αρχαία πόλη. Εκεί χτίστηκε η πρώτη εκκλησία με τρούλο. Από τούτο η τοποθεσία αυτή πήρε το όνομα Τρουλοκκλησιά. Και το όνομα αυτό το έχει μέχρι σήμερα. Λένε ότι βρίσκεται ακόμη η εκκλησία αυτή χωμένη στη γη, αλλά δεν ξέρουν σε ποιο μέρος ακριβώς. Από την τοποθεσία αυτή μέχρι την Τούρλα, απόσταση ενάμιση χιλιόμετρον, η περιφέρεια ήταν τόσο πυκνοκατοικημένη, όπου λέγανε ότι μπορούσε από κεραμίδι σε κεραμίδι να πάει μια γάτα από τη μια άκρη στην άλλη.

(Παναγιώτης Δούσμανης, 4/12/1970)

Της αγοράς

... με σταλακτίτες!

Δραστήριος αγρότης της περιοχής αγόρασε ένα μεγάλο χωράφι και αμέσως θέλησε να το αξιοποιήσει. Ξεμπάσκωσε ό,τι δέντρα είχε μέσα και στη συνέχεια φύτεψε γροothάρια στη σειρά (έξι μέτρα επί έξι μέτρα) και έβαλε και λάστιχα ποτίσματος με σταλάκτες. Τελείωσε το φύτεμα και καμάρωνε το έργο του. Ένας φίλος του πέρασε από εκεί και τον επαίνεσε για την καλή δουλειά που είχε γίνει. Ωραίες τις έκανες, του λέει. Κι εκείνος του απαντάει με καμάρι: Ευθυγραμμικές με σταλακτίτες!

Η. Γ. Α.

Τα Δώδεκα Ευαγγέλια ... το βράδυ της Ανάστασης!

Μεγάλο Σάββατο μεσημέρι δύο Ξηροκαμπίτες συζητούν στην πλατεία για το βραδινό φαγητό της ημέρας. Ο πρώτος απευθύνεται στον δεύτερο και του λέει: Το βράδυ ελάτε στο σπίτι μας να φάτε. Ο δεύτερος απαντά: Ωραία θα ήταν αλλά δυστυχώς δεν γίνεται γιατί η σύζυγός μου μένει μέχρι το τέλος της λειτουργίας και θα πάει πολύ αργά. Και τότε ο πρώτος σχολιάζει: Και κρατάνε πολύ ... τα Δώδεκα Ευαγγέλια!

Α. Ν. Μ.

Η Τζένιφερ Λόπεζ!

Δυο φίλοι Ξηροκαμπίτες συναντήθηκαν στο σύνορο των χωραφιών τους και κουβέντιαζαν. Χτύπησε το τηλέφωνο του ενός και συνομιλία κράτησε περίπου ένα δίλεπτο. Κατά τη διάρκεια του τηλεφωνήματος απάντησε αρκετές φορές σε αυτήν που τον κάλεσε με τη φράση «ναι, κυρία μου». Αφού τελείωσε το τηλεφώνημα, ο δεύτερος τον ρώτησε: Ποια ήταν στο τηλέφωνο; Κι ο πρώτος απάντησε αποπλιστικά: Η Τζένιφερ Λόπεζ! (η γνωστή Αμερικανίδα τραγουδίστρια)

Δ. Γ. Α.

Δεν είμαι και μεσίνι!

Γιορτή μοναστηριού της περιοχής. Κόσμος πολός. Ο καιρός εκείνη την ημέρα ήταν απρόσμενα ψυχρός και, όταν ήρθε η ώρα για τους κλήρους, έπιασε ψιλόβροχο. Ο κόσμος έλεγε στον υπεύθυνο για τους κλήρους να κάνει πιο γρήγορα. Εκείνος, που είχε κάνει και στον Καναδά, απάντησε: Δεν είμαι και μεσίνι! (από το αγγλικό machine=μηχανή και την ελληνική κατάληξη ουδετέρου -ι)

Π. Σ. Κ.

.... θα σε είχαν καβαλήσει οι μέλισσες!

Ξηροκαμπίτης που διαμένει στην Αθήνα την Κυριακή του Πάσχα τηλεφωνήθηκε με συγχωριανό του, μελισσοκόμο, για να ανταλλάξουν ευχές. Ο εν Ξηροκαμπίω τον ρώτησε: Πού σήκωσες Ανάσταση; Ο εν Αθήναις απάντησε: Σε ένα απομονωμένο εκκλησάκι, όπου μύριζαν όμορφα οι ανθισμένες νεραντζιές, που υπήρχαν στην αυλή. Και τότε ο φίλος του σχολίασε αφοπλιστικά: Πάλι καλά που δεν ήταν μέρα γιατί θα σε είχαν καβαλήσει οι μέλισσες!

Δ. Θ. Κ.

Από της Έστας ως της χοντρο-Μαριγώς

Η Έστα Καπάκου ήταν αδελφή του Θανάση Καπάκου. Κατοικούσε στο πατρικό τους σπίτι στα Λιακαίικα κοντά στη Ραΐνα. Αργότερα μετανάστευσε στις Ηνωμένες Πολιτείες. Πρόσχαρη και ευγενική κοπέλα κατέβαινε συχνά στον δρόμο και μιλούσε με τους διερχόμενους. Οι άνθρωποι ήταν περισσότεροι τότε και περπατούσαν να πάνε στις δουλειές τους. Η χοντρο-Μαριγώ ήταν μια μεγαλόσωμη γυναίκα, αυστηρή και αγέρωχη. Το σπίτι της ήταν αυτό που έχει σήμερα ο Σωτήρης Β. Κονίδης στα Λιακαίικα.

Εκείνα τα χρόνια δύο Ξηροκαμπίτισσες βρέθηκαν στην Αθήνα και αναζητούσαν μια διεύθυνση στο Αιγάλεω. Στην αναζήτησή τους αυτή έπεσαν πάνω στον εκεί διαμένοντα Θεοδόση Μαστοράκο, ευφυή άνθρωπο και φιλοπαίγμονα. Χωρίς να τον γνωρίζουν ρώτησαν για την οδό στην οποία κατευθύνονταν. Αυτός με προθυμία τους υπέδειξε την οδό και την κατεύθυνση που έπρεπε να ακολουθήσουν. Αυτές τον ευχαρίστησαν και τον ρώτησαν αν είναι μακριά το σπίτι στο οποίο ήθελαν να πάνε. Κι αυτός τις καθησύχασε λέγοντας: Δεν είναι μακριά· όσο από της Έστας ως της χοντρο-Μαριγώς!

Το γεγονός έγινε γνωστό στην περιοχή προς τέρψη των κατοίκων στα δύσκολα μετακατοχικά χρόνια.

Η Φάρις

Ξυπνάτε μας με τραγούδια...

Εκείνη η παρέα, μια βραδιά, κατεβήκαμε με τα πόδια στο κοντινότερο από τους Πενταυλούς ορεινό χωριό για να φάμε και να πιούμε σε ένα ταβερνάκι / καφενείο. Μετά, λίγο ζαλισμένοι, κατά τα μεσάνυχτα, καθίσαμε στο ντουράκι της εκκλησίας ενός άλλου γειτονικού χωριού και πιάσαμε το τραγούδι. Ξαφνικά στο σκοτάδι ακούστηκε το τρίζιμο μιας πόρτας κοντά στην εκκλησία και τα βήματα κάποιου που μας πλησίαζε. Σταματήσαμε το τραγούδι και περιμέναμε τις φωνές του που τον ξυπνήσαμε. Αντίθετα, όταν αρχίσαμε να ζητάμε συγγνώμη, τον ακούσαμε να λέει: «Παι-

διά, έχουμε χρόνια, μετά την μετανάστευση, να ξυπνήσουμε με τραγούδια... Σας ευχαριστούμε...» και μας κέρασε κρασί από μία νταμιτζάνα που είχε στα χέρια του (...)

Ο γερο-μπόις

Εμφανίστηκε ξαφνικά, κάποτε το 1978 ή το 1980, στους δρόμους γύρω από την πλατεία του Ξηροκαμπίου και, σπάνια, στα τραπεζάκια της. Ήταν από κάποιο από τα χωριά μας, με πολλά χρόνια στην ξενιτιά της Αμερικής ή του Καναδά, που ήρθε να περάσει τα τελευταία του χρόνια σε κάποιο νοικιασμένο σπίτι στην πατρίδα. Καλοξυρισμένος πάντα αλλά με παλαιομοδίτικα «μπρούκλινκα» κουστούμια, δίχρωμα ασπροκόκκινα παπούτσια και ασταθές, τρεμάμενο βάδισμα. Πάντα καλός και χαμογελαστός, έλεγε αστεία και χαιρετούσε όλον τον κόσμο. Ιδίως τους νέους που τους αποκαλούσε «μπόιδες». Αυτοί του το ανταπέδιδαν, αποκαλώντας τον «γερο-μπόι»...

«τα μπουμπουνητά...»

Όταν πιτσιρικάδες ακούγαμε μπουμπουνητά στα χωριά μας λέγαμε στους άλλους: «ο παππούς μου κυνηγάει τη γιαγιά σου...». Έτσι ερμηνεύαμε το φυσικό φαινόμενο της βροντής. Με ένα πείραγμα, ίσως για να μετριάσουμε τον φόβο μας ...

Το ποδόσφαιρο και οι μανάδες...

Ο καθημερινός απογευματινός -δεκαετία του 1950- ποδοσφαιρικός αγώνας στο προαύλιο του σχολικού κτηρίου του χωριού μας ήταν σε εξέλιξη. Στις δύο αυτοσχέδιες ομάδες τα αστερία ήταν ο Μπέκος και ο Σπύρος. Οι μικρότεροι σε ηλικία «παίζαμε» μπακότερμα. Εκείνο το απόγευμα η χιλιομπαλωμένη μπάλα μας είχε πέσει τρεις φορές στην Ρασίνα που είχε «κατεβασιά». Τρεις φορές είχαμε κατέβει μέχρι το νερό, την είχαμε «κυνηγήσει» και την είχαμε «ψαρέψει». Και συνεχίζαμε...

Ξαφνικά τα δύο αστερία των ομάδων συγκρουστήκανε και άρχισαν να λογομαχούνε, χωρίς να «έρθουνε στα χέρια». Κάποιος καλοπροαίρετος όμως, για να ξεκινήσουνε τον τσακωμό, τους πλησίασε και χάραξε δύο σταυρούς στο χώμα ανάμεσά τους λέγοντας: «Αυτή είναι η μάνα του ενός και αυτή είναι η μάνα του άλλου...».

Το κόλπο ήταν -όπως γινόταν συχνά τότε- ο καθένας από τους δύο να σβήσει με το παπούτσι του τη «μάννα» του άλλου και να αρχίσει ο τσακωμός «με τα χέρια». Μπήκαμε ανάμεσά τους και τους χωρίσαμε. Έτσι συνεχίστηκε ο αγώνας και γλιτώσανε οι «μανάδες»...

Ο αγοραίος

Τα νέα μας

Ξηροκάμπι

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Ηλίας Λιατσόπουλος του Παναγιώτη ετών 90, Ευάγγελος Αρμπούζης του Φιλίππου ετών 71, Κωνσταντίνος Κρατημένος του Δημητρίου ετών 62, Αναστασία Παρηγόρη του Γεωργίου ετών 90, Βασίλειος Μανδραπήλιας του Παναγιώτη ετών 50, Ιωάννης Παναγιωτόπουλος του Χρήστου ετών 59, Κωνσταντίνος Μούτουλας του Ευαγγέλου ετών 83, Κασσιανή Ηλιοπούλου του Χρήστου ετών 85, Σοφία Αδαμοπούλου του Χρήστου ετών 92, Παναγιώτης Λιντζέρης του Χρήστου ετών 86 (Τορόντο), Σπυρίδων Μιχαλάκος του Αθανασίου ετών 92 (Μόντρεαλ),

Παλαιοπαναγιά

Γάμος: Η Τζοάνα Τζοράι του Τζε-βαίρ παντρεύτηκε τον Παναγιώτη Δαλητσούρη του Ηλία.

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Βίκτωρ Κλογιάν του Μόβζες ετών 85, Βύρων

Πασταμαρτζής του Δημητρίου ετών 92, Μαρία Κοντάκου του Ηλία ετών 84, Χαρίκλεια Πρέβα του Γρηγορίου ετών 83, Μαρία φωτάκου του Ηλία ετών 85, Κωνσταντίνος Δογαντζής του Μιχαήλ ετών 83, Γεωργία Αναγνωστοπούλου του Δημοσθένη ετών 89, Αφροδίτη Ταμπάκη του Παναγιώτη ετών 92, Ευγένιος Αρφάνης του Γεωργίου ετών 89.

Ανώγεια

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Έλλη Λαμπράκου του Χρήστου ετών 95, Αντωνία Λαμπράκου του Παναγιώτη ετών 85, Αγλαΐα Γεωργακάκου του Παναγιώτη ετών 95, Δημήτριος Καλαμαράς του Ηλία ετών 91, Όλγα Σταθάκου του Ιωάννη ετών 85, Ηλίας Παυλάκος του Ευστρατίου ετών 66.

Τραπεζοντή

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Ηλίας Βαλκανάς του Σπυρίδωνα ετών 92, Ανάργυρος Κρομμύδας του Χρήστου ετών 84.

Λευκόχωμα

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Παναγιώτα Παναγιωταράκου του Αναστασίου ετών 97, Κωνσταντίνος Κουτράκος του Ηλία ετών 88.

Καμίνια

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Σταύρος Χαντζάκος του Ηλία ετών 89 (Τορόντο), Αρετή Καλογερά του Σταύρου ετών 96, Ελένη Μόσχου του Γεωργίου ετών 86.

Ποταμιά

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Βασιλική Καμίτση του Κωνσταντίνου ετών 90, Στυλιανή Αναστασάκου του Πέτρου ετών 92.

Πολοβίτσα

Θάνατος: Απεβίωσε ο Δημήτριος Νικολακάκος του Χρήστου ετών 70.

Γοράνοι

Θάνατος: Απεβίωσαν οι: Αικατερίνη Παπαστράτη του Ηρακλή ετών 85, Αντωνία Δάνου του Γεωργίου ετών 60.

Κουρτσούνα

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Νικόλαος Τσάμπιρας του Δημητρίου ετών 64, Αθανασία Κιοπετσόγλου του Χρήστου ετών 93.

Άρνα

Θάνατος: Απεβίωσε η Παναγιώτα Τροχάτου του Γεωργίου ετών 86.

Κοτσαντίνα

Θάνατος: Απεβίωσε ο Σταύρος Μητράκος του Πέτρου ετών 58.

Βιβή Ξ. Κωτσιοτοπούλου